Пам’яті Юрія Соколова

Антоніна Денисюк (художниця, кураторка, Львів)

Це треба було написати ще раніше пам’яті Юри Соколова

У нас був особливий курс, особливий випуск, вступили в 1983 і вийшли в 1988. Стагнація радянського простору на початку вісімдесятих була зрозумілою всім. Лєніна вже продукували

без ентузіазму, смерть трьох генсеків додавала життєвої іронії. Відторгнення реальності, розбудова повітряних замків. У 1982 році ректором ЛДІПДМ став І. Середюк. Це означало, що творче середовище колишнього ректора Еммануїла Миська було переформатоване в теж творчий, але архітектурний напрямок.

Я поступила на факультет інтер'єру та обладнання. Наша кафедра проектування інтер'єру була ніби відокремленою, там панував інший дух – викладали Мирон Вендзилович, Богдан Курліщук, Ігор Набітович, Юрій Соколов. Якщо в тих, хто вчився на прикладних факультетах, все-таки виходив безумовний продукт – одяг, гобелени, кераміка, скло, то в нас усе перетворювалося хоч-не-хоч на казки Андерсена. «А уявіть собі», «а можна було б» – зазвичай це формувало для нас гасла навчання. Була постійна необхідність підключати уяву, створюючи те, чого немає і бути не може. У середині вісімдесятих була повна відсутність матеріалів, застій і на всі випадки один дієвий інструмент – стьоб. Ректором інституту був архітектор, для всіх студентів ЛДІПДМ було впроваджене неписане правило: «художником можеш ти не бути, але інтер'єр віддути аерографом зобов'язаний». Так, майже всі студенти інтер'єру рано чи пізно допомагали своїм колегам по цеху – прикладникам, а ті ненавиділи їх тихою ненавистю. Спілкування відбувалося десь поміж словами, з постійним підтекстом. На факультеті був популярним вислів «головне, щоб костюмчик сидів» – це була відповідь на всі випадки життя, а малося на увазі – блеф і снобізм невмирущі.

Юра Соколов викладав у нас відображення звуку в просторі, або, простіше кажучи, акустичну взаємодію предметів у приміщенні. Весь піврічний курс вкладався у декілька пар, які в Юри набували філософсько-дискусійного характеру.

У 1987 році в церкві Марії Сніжної відбулася одна з перших виставок, організованих Юрою (про таке дивне слово, як куратор, ще ніхто не чув). Нас, як своїх студентів, Соколов запросив на виставку: в боковому нефі церкви Марії Сніжної кукурікали півні, був геппенінг і головне – величезна кількість робіт, що дивовижно помістилися в малому просторі. Хоч виставка була за своїм характером нерівномірною, відчувалося, що віяння часу вийшли назовні.

Темою моєї дипломної роботи у 1988 було житло 2000 року. 2000 рік тоді вважався часом, який ніколи не настане, всі чекали апокаліпсису, наступу інопланетян, зміни клімату – мав початися чи то льодовиковий період, чи то посуха. Пройшов атомний чорнобильський вибух під Києвом, а тому наступ мутантів та вимирання здавалися неминучими. Чекали чого завгодно, тільки не нормального 2000 року, що настане ось-ось, вже через 12 років. Це було «прекрасное далеко»… Керівником у мене і мого одногрупника Славіка Шмельова був легендарний архітектор Мирон Ведзилович. Я придумала три скляні піраміди, що поєднуються між собою, утворюючи всередині атріум – і зробила макет, а Славік зайнявся візуалізацією. Все було б добре, якби не з'ясувалося, що пояснювальна записка до дипломного проекту в мене не написана. Серед ночі перед захистом в мене закінчилася паста в кульковій ручці і все пояснення обірвалося на половині речення. Розповіді про кришталевий палац майбутнього не вийшло. На щастя, Юра Соколов був присутній у комісії. Коли Соколов взяв мій талмуд до рук і знайшов там половинну пустоту, сказав що «студентка

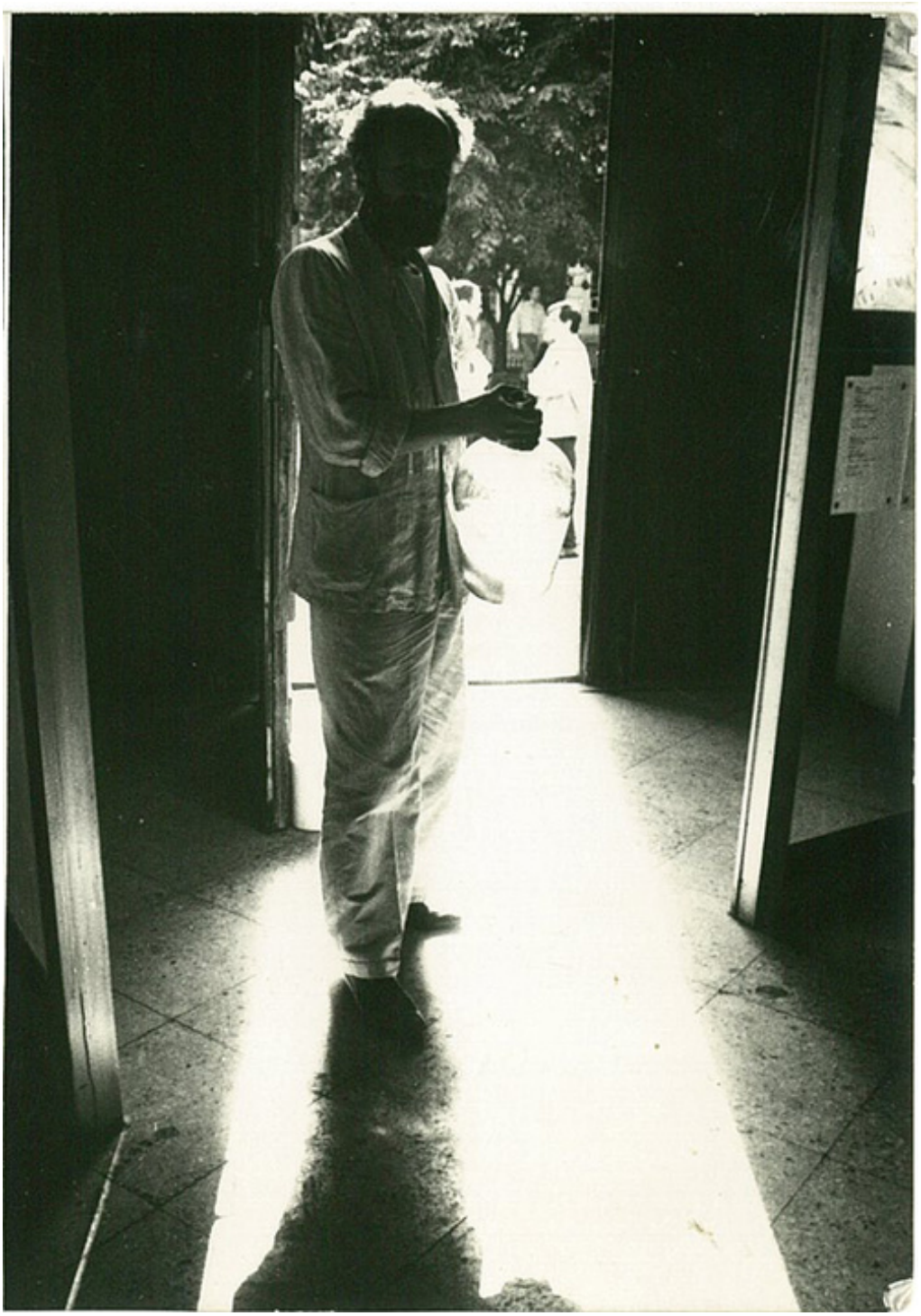
прекрасно описала суть проекту, вона навіть не написала про нього, тому що ніхто не може сказати що ж там буде у 2000 році». В мене і Славіка Шмельова – гора з плечей, нам поставили по п’ятірці і похвалили за оригінальність.

Вже пізніше, на початку дев’яностих, я розпочала серію рисунків на папері «Безперервний Ряд», виконаних надзвичайно просто, туш-перо-рейсфедер. Роботи почали розходитися як гарячі пиріжки і силою випадку мене запросили до участі у виставці «Через Межі і Кордони» в Гмундені (Австрія). Тоді ж твори потрапили до колекцій Клауса Гіппа, музею Сучасного Мистецтва Lentos у Лінці та інших. Здається, в дев’яносто четвертому році Юра Соколов запросив мене до участі у виставці. Вона називалася «У пошуку спокуси», авторами були самі жінки. Проходила в Музеї меблів на площі Ринок – чи це не була вже створена галерея «Децима»? Я принесла рисунки з номерами 43-44, що було Юрою зауважено, особливо акцентованим виявився номер 43. Не тому що графіка була хороша, а тому що цифра виявилася вдалою. З учасників пам’ятаю лише Галю Жегульську.

Соколов був неодмінним свідком моїх персональних виставок у Львові та усієї низки мистецьких симпозіумів De Novo, де я була кураторкою.

Без сумніву, дев’яності-двотисячні роки львівського середовища були неоднозначними: непотрібність, відторгнення, непродуктивна реалізація, робота в стіл – все існувало на межі виживання. Як казав Кшиштоф Зануссі: «ви створюєте твори, а оглядати їх будуть «бабця з цьоцею». Саме таке відчуття дамокловим мечем висіло над багатьма художниками.

Три роки тому мені пощастило ще раз побачити Юру Соколова на його виставці в галереї Detenpyla, в колишній майстерні Шури Замковського. Була осінь, падав львівський-львівський дощ і на стінах галереї продовжувалися Юрині гасла: Вчора – Кефір, Сьогодні – Кефір, Завтра – Кефір. Під час відкриття Юра був як завжди в невизначеному настрої, мені навіть здалося, що на той момент мій вчитель був щасливішим, ніж завжди. Юрій Соколов знайшов учнів і вони слухали свого викладача…

Олександр Широков (у 1983-1988 роках – студент Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва, факультету інтер’єру та обладнання)

Юра руководил моими курсовыми проектами со второго курса. Прихожу на кафедру, спрашиваю – где Соколов? Ответ: – на каве. Иду в кав'ярню. Встречаю там Юрия. Берём кофе, раскладываю проект. Он начал его внимательно рассматривать. И было что-то, на чем я забуксовал. Спрашиваю его: какой здесь может быть цвет? Пауза, пьём кофе, курим. Проходит минут 45, тишина. И ответ: любой. И тут я понял, что функционально и концептуально всё решено, а цвет действительно мог быть любой. Этот эпизод научил меня доверять своим решениям.

Сергій Пушкарьов (приятель Юрія Соколова, Львів)

«Дима, ищи штопор или молоток».

«АСКЕТБОЛ» (мини-цитатник Ю.Соколова)

Когда Юрий Иванович находил свой внутренний баланс, его повествование становилось чистой журчащей речкой – заслушаешься. Педагог в крови его жил. При общении с Юрой возрастные разницы отсутствовали начисто.

Но к работе своей относился продуманно-сосредоточенно. Серьёзно, даже слегка перегибал с гиперответственностью. Но когда себя «отпускал», это был фейерверк создавшегося магнитного поля: идея-стратегия-реализация.

Из дяденьки превращался в четырнадцатилетнего, сооружал что-то постоянно. Внутренний сад камней… там появлялись: поилки, настольный теннис, избушки полупрозрачные, свет из-под земли (со Стасом Горским), биллиард, фонтаны. Собирать свой объёмный паззл была, видимо, его сверхзадача. Это не говоря о выставках, инсталляциях, вернисажах и т.п.

Скрупулёзный учитель.

Дмитро Кузовкін (письменник, художник, Львів)

СОКОЛОВ

Первая волна оппозиционно настроенной интеллигенции в СССР – «шестидесятники», люди рождения 1930-х годов – недалеко отходили от центральных мифологем «научного коммунизма»: они ещё верили, что некое идеальное общество можно построить, что все ужасы его построения (репрессии, Гулаг...) – это результат неких ошибок, неких «отклонений от правильного курса». Следующее поколение – «семидесятники» – этих иллюзий уже не имело. Эти люди конца 1940-х – начала 1950-х годов рождения более трезво (если угодно, более цинично) смотрели на вещи. Отсюда их тяга к абсурдизму, постмодернистская игра со смыслом, ирония и шутовство. Они оказались куда ближе к настроениям креативного класса после Первой Мировой, к «потерянному поколению», к героям Ремарка, чем к своим предшественникам «шестидесятникам».

Юрий Соколов (1946-2018) был довольно характерным «семидесятником». Его ироничный цепкий ум не позволял ему расслабляться, купаться в море иллюзий. Остроумные коллажи, оригинальные концепции, впечатляющие ассамбляжи и инсталляции, часто в ключе ready-made, создавали особый художественный мир Юрия.

Конечно, каждый творец создаёт свой мир со своими законами, иногда даже против воли. Но мир Соколова отличался от многих других своей масштабностью и разносторонностью: от листов графики до ленд-артовских объектов во дворе его дома.

Особо надо отметить активную позицию Юрия в области презентации актуального искусства. Ещё во времена перестройки, в 1987 году, он был инициатором и одним из организаторов первой львовской «постсоветской» неподцензурной выставки «Приглашение к дискуссии»: большое внутреннее пространство тогда ещё бесхозного храма было перегорожено многочисленными экспозиционными щитами, и в этом своего рода лабиринте были выставлены сотни работ львовских художников – всё, что десятилетиями копилось на чердаках и в мансардах подпольных авангардистов!.. Это было событием, это вызвало значительный резонанс.

В 1990-е годы Юрий сумел организовать две галереи современного искусства («Децима», «Червоні рури»), Галицкую Ассоциацию Искусств (ГМА, «Галицька Мистецька Асоціація»), издание «ксероксного» журнала «Нулевой цикл» (первые его номера выходили с периодичностью в 20 минут!), вместе со Стасом Горским сотворил шутовскую – в стиле Брунеллески – Академию имени Майка Йогансена...

Такая активность, такой талант и вкус Юрия не остались незамеченными и за рубежом. Его довольно часто приглашали для участия в зарубежных симпозиумах, фестивалях, акциях... Наиболее заметным и впечатляющим в этом смысле было приглашение в Швейцарию в 1999 году для участия в симпозиуме инсталляций Laboratorium-99, организованном фондом Pro Helvetia Тогда Юрию удалось пробить участие в этой акции ещё четверых львовских художников.

Конечно, «время – это справедливый человек», как говорят в Италии. И оно расставляет всё на свои места.

Но память о Юрии Соколове должна быть сохранена, и именно для того, чтобы помочь Времени стать «справедливым человеком».

Ілля Кітуп (художник, Москва-Берлін)

Пять фрагментов про Юру Соколова

1. В начале 90-х Юра Соколов несколько раз приезжал в Москву. Приходил в Трехпрудный с Борей Бергером, Максом Василенко и просто сам. Мы шатались по выставкам, гуляли по городу, распивая напитки и беседуя об искусстве.

2. У Юры был вид забулдыги, но многие художники существовали в таком образе, и это совсем не пугало. Наоборот: Юре были присущи такт и изысканные манеры. С ним было интересно и душевно, его харизма захватывала. Юру нельзя было не полюбить, и мы сразу подружились.

3. Так, промеж бесед, была подготовлена сборная выставка во Львове, в которой приняла участие и группа москвичей – я тоже дал какой-то рисунок или книжку; кому-то даже удалось съездить на открытие.

4. Общение с умным и обаятельным человеком – всегда подарок судьбы, таких людей очень мало. И этого в принципе достаточно для доброй памяти. Но я знал, что Юра – изобретательный художник, преподавал и воспитывал молодежь, держал альтернативные

пространства. Он вкладывал в искусство душу и сердце и был катализатором художественной ситуации во Львове. Благословен город, в котором есть такой человек.

5. С тех пор мы больше не встречались. У меня немало знакомых львовян и людей, связанных с этим городом, при встрече с ними я спрашивал, как там Юра. В ответ слышал, что всё довольно безрадостно, а бытовая ситуация только ухудшается. В августе 2013 года я оказался во Львове первый раз в жизни проездом, с Тимуром Сулеймановым. У нас было всего несколько часов между поездом и автобусом, и как искать Юру, было непонятно. Но я увидел прекрасный город – а это двоюродный брат моего родного Вильнюса. Я понял, какое счастье – жить в таком городе. Для меня Львов – это город, в котором жили Браты Гадюкины, Александр Аксинин и Юра Соколов.

Лізавета Герман, Марія Ланько (кураторки, критикині, Київ)

Наше знакомство с Юрием Ивановичем Соколовым состоялось около 5 лет назад благодаря «Открытой группе». Это было в самом начале нашей самостоятельной кураторской работы и формирования профессиональной идентичности. Не преувеличим, если скажем, что впечатление о Соколове уже после первых, весьма скупых и осторожных диалогов, во многом сформировало наши дальнейшие исследовательские интересы и стремления. Дело в том, что для нас нет недопонятых или забытых художников, которых нужно «спасать» для истории искусства, дабы заполнить ее лакуны. Но есть художники (Соколов, в частности), практика которых и даже само отношение к собственной практике подсказывают, что нет и не может быть одного нарратива, одного подхода, не нужно торопиться заполнять лакуны одной истории – нужно постоянно пересматривать и перестраивать подход к ее (пере)составлению.

Когда мы впервые получили возможность записать более длинные интервью и оцифровать небольшую и несколько хаотичную часть архива Соколова, стало понятно: это художник,

которому нужно делать сразу музейную ретроспективу. Сложную, вдумчивую, внимательно подготовленную. Иначе масштаб и многоуровневость его практик(и) не будут полноценно раскрыты, поняты. Групповые выставки с его участием, которые делали мы, а также Галина Хорунжа и Станислав Силантьев, показывали работы, но не давали достаточного контекста. Сложность, на наш взгляд, в том, что архивы, артефакты, произведения других художников не способны обрамить его практику должным образом. Соколов контекстуализирует сам себя. И совершенно по-новому контекстуализирует синхронные ему процессы, делает их объемней, острее, неоднозначней. При жизни Юрия Ивановича такую выставку не удалось сделать, хотя на то была и воля НХМУ, и кураторов, и даже коллекционеров-меценатов, которым было бы интересно поддержать не имеющего рыночной цены автора. Но, очевидно, эта воля была пассивна, ее было недостаточно. Вот это «недостаточно» останется раной на лично нашей профессиональной совести, залечить которую можно только дальнейшей работой и ответственностью.

За последние полгода ушло несколько знаковых фигур украинского искусства. Значение некоторых из них, как в случае Кирилла Проценко, лично для нас стало ясным только после текущей посмертной ретроспективы. Подозреваем, что на очереди ретроспектива Стаса Волязловского. Эдакий santa muerte украинского искусства, после которого, впрочем, останется только кладбище. Очевидно, что в Украине критически необходима практика artist estates – учреждения институций или организаций, которые вместе с семьями и правообладателями будут заниматься дальнейшим сохранением и изучением наследия художников, не дадут им запылиться или разойтись по безымянным собраниям. Наследие Соколова нуждается и заслуживает этого в первую очередь.

Антон Варга (художник, Львів-Нью-Йорк)

в вогкому повітрі ледве проникнутим сонцем полудня від відвернувся на питання
чи б хотів він повернутись в цю нами абстраговану утопію
нам невідому ми тільки чуєм її запах
ці відбитки на жовтому папері що їх і літерами не назвеш
втратили питому вартість
падали тобою знаками
щоб ми потім назвали це концептуалізмом
так а шо там?
а, точно
він відвернувся і на запитання чи хотів би він повернутись в ту утопію
він знизав плечима
типу мені поєбати
мені похуй
всі проблеми однакові заблищало сонцем чоло
але потім так засміявся
старий, ти би знав як він засміявся
ти ж знаєш як він сміявся
він тоді був прийшов перший раз до нас виставку
прийшов повільно чогось до нас
йшов вверх душним літнім львовом

тарнавського толстого
приніс альбоми і дав записку
(бо я його зайобував за текст))
старий, я його просив про текст...
юр іванович ви ж концептуаліст
букви падали в вас
напишіть текст!
(ми тоді хворіли текстами, як без них?)
а потім був камінь на стільці
і мокре світло детенпули
мене вже тоді там не було, просто горнув сторінку в фейсбуці
коли повернувся сіли випили закарпатський на антидеприсантах
і він був художником
і він був радий
цю його радість це останнє що я ловлю
його повільні сльози
і цей його сміх

Станіслав Туріна (художник, Львів-Київ)

Платон Сильвестров дружил с Петром Матлом, служил в армии, в Мукачево. Однажды мы познакомились – на открытии выставки Зофьи Малкович.
Платон Сильвестров умер.

Юрий Соколов адепт лайфарта. Так я и запомнил. Сьома академія імені Майка Йогансена: завідувач кафедри натяку та потягу (це теж про Юрія Соколова).

Познакомились мы в рамках подготовки издания ИО Аорта 2. Инициатор – Антон Варга.

Соколов написал текст, вот фрагмент: «я здесь был».
Юрий Соколов умер.

Написал Стас Турина.

Костянтин Смолянінов (фотограф, Львів)

Я много лет знал Юрия Ивановича но никогда не интересовался его творчеством. Творчество казалось совершенно избыточной его опцией. Достаточно было его самого, его экстравагантности и харизмы, способа существования в его естественной среде. Все это было намного крупнее какого-либо его художественного и/или интеллектуального продукта. Как-то раз я очень долго, не замечая времени, слушал его чёс. Он говорил обо всем и одновременно ни о чем – то, что любят называть потоком сознания. Любую попытку вставить своих пять копеек Юрий Иванович пресекал, истерично стуча кулачком по столу: Не смей спорить со мной!!! Потом оказалось, что я слушал его пять часов подряд. Мне бы и в голову

не пришло пожалеть о зря потраченном времени – более с пользой потраченного времени и не придумать.

Юрій Білей (художник, Ужгород-Львів-Вроцлав)

«Однажды Юрий Соколов вышел погулять …….. .»

З 2005-2015 я проживав у Львові. Перший раз про Соколова почув під час навчання в Академії (2005-2011). Пізніше розказував С.Якунін і В.Кауфман. А взагалі Соколов тоді існував для нас на рівні міфу, легенди. Це було цікаво. Коли ми намагалися дізнатися, що відбувалося у Львові в 80-90-х, нас направляли до Соколова.

Першим до Соколова з «тусовки» потрапив Антон Варга. Він тоді запросив Соколова написати текст в другий інформаційний об'єкт – «ІО АОРТА» [1]. Інформації стало більше.

«Однажды Юрий Соколов вышел погулять и пришел на Єфремова 26»

У 2013, коли ми відкрили галерею «Єфремова 26» [2], особисте знайомство стало «неизбежным». Соколов жив на вул. Єфремова 24. Нашу галерею і його галерею «Червоні рури» розділяла стіна в підвалі. Про це ми дізналися вже під час зустрічі в нас. З того часу ми протягом 10 місяців майже кожного дня перебували на Єфремова – і Юрій Іванович приходив майже кожного дня, інколи по декілька разів, коли виходив гуляти зі своїм собакою.

«Однажды Юрий Соколов вышел погулять и вошел в Открытую группу»

У 2014 Відкриту групу запросили в PinchukArtCentre зробити проект в контексті серії виставок «PAC-UA. Переосмислення». І ми прийшли до Соколова, запропонували йому стати учасником групи, разом з нами створити нову роботу і подумати на поняттям «хто на нас вплинув» або просто над «впливами».

А Соколов відповів: «Взяти мене до Відкритої групи… Я вже у Відкритій групі!»

«Однажды Юрий Соколов вышел погулять и решил поехать с Открытой группой в Прагу»

Улітку 2014, коли разом із Соколовим розробляли проект «Біографія», ми дісталися на резиденцію [3] в Прагу. Резиденція була розрахована на молодих художників. Від України нею займалася Алевтина Кахідзе, яка з розумінням поставилася до того, що Юрій Іванович поїде з нами. Тому що в цей період він вже був у групі.

Соколов довго відмовлявся їхати, казав що застарий, мовляв, куди йому і навіщо нам це. Врешті-решт він погодився.

Нам купили квитки, все затвердили. Залишилось зробити візи. У візовому центрі був зарезервований час. Ми заповнили анкету Юрію Івановичу зібрали свої документи і прийшли у візовий центр. Під дверима виявилося, що паспорт в Соколова прострочений паспорт. Ми

поїхали на місяць в Прагу, а із Соколовим вийшли на новий рівень спілкування. Перший Skype.

«Однажды Юрий Соколов вышел погулять и пришел в галерею Detenpyla»

З 2013 Соколов почав приходити на відкриття і просто приходити на виставки в Детенпулу [4]. Дуже часто він був сам серед молоді і майже завжди відчував себе комфортно. Завжди мав співрозмовника. Або просто сидів як «монумент».

Був присутнім. Ми довго домовлялися з ним про його виставку в нас. В кінці 2015 року він зробив виставку «Автопортрет и несколько опусов» [5], на відкритті я, на жаль, не був, бо тоді вже жив в Польщі. Але пощастило все ж таки потрапити на цю виставку.

Коли згадую про Соколова, перше, що спадає на думку, – це слова Юрія Івановича:

«Моє хобі – голодувати 30 днів»;
«Я Артмен»;
«Однажды Юрий Соколов вышел погулять и встретил Юрия Соколова»

Юрій Іванович пішов, а «Однажды……. .» залишилось.

Вроцлав – 25.07.2018

---

[1] «IO AOPTA» – інформаційний об’єкт. Авторський проект А. Варги.

[2] Галерея «Єфремова26» заснована Ю. Білеєм, П. Ковачем та С. Туріною, за адресою: ~~вул. Єфремова, 26~~. Існувала з травня 2013 року – по лютий 2014 року.

[3] 2014 Резиденція «Futura», Karlin Studio, м.Прага.

[4]Галерея «Detenpyla» заснована Ю. Білеєм, П. Ковачем та С. Туріною 2011 року.

[5] 2015 ~~Автопортрет и несколько опусов~~, Юрій Соколов, галерея Detenpyla, Львів